

موسیقی جنوبِ ہند

تجربہ‌ی موسیقی، بازنمودِ فرهنگ

تی. ویسواناتھان
متیو ہارپ آلن

ترجمہ‌ی
کبری ذولہ

مؤسسه‌ی فرهنگی - هنری ماهور
تهران، بل چوبی، خیابان حقوقی، شماره‌ی ۴۲، طبقه‌ی همکف
کدپستی ۱۶۱۱۹، صندوق پستی ۴۷۷-۱۹۵۷۵
تلفن: ۷۷۶۰۱۰۲۰ فکس: ۷۷۵۰۶۵۵۳

www.mahoor.com
info@mahoor.com

موسیقی جنوب هند

سنت کنسرت کارناتاک و فراتراز آن

تی. ویسواناتهان
متیو هارپ آلن

ترجمه‌ی کبری ذوله
بازخوانی لیلا رسولی
ناظر ترجمه بابک بوبیان

عکس روی جلد	دیوید سنفور
چاپ اول	۱۳۹۴
تعداد	۲۰۰۰ جلد
لیتوگرافی	کارا
چاپ	جباری
صحافی	نبوت

© حق چاپ محفوظ است.

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۸۷۷۲-۴۸-۷ ISBN: 978-964-8772-48-7

این کتاب را خانم پرتو هوشمند راد معرفی کردند و ناشر از این بابت از ایشان سپاسگزار است.

فهرست

۱۰	..... دیاچه
۱۲	..... پیشگفتار
۱۵	..... فهرست تراک‌های سی‌دی
۱۸	..... ۱. آواز در جنوب هند
۱۸	..... بهاجان (سرود عبادی)
۲۱	..... آواز و آوازخوانی
۲۴	..... معنی متن: پرستش، عشق و ستایش
۲۶	..... بزرگداشت تیاگارا جا در ایالات متحده و جنوب هند
۳۰	..... زبان‌های منطقه
۳۲	..... کریتی
۳۲	..... پیدایش کریتی
۳۳	..... متن و بافت: پیوستار اجرا از پرستش تا هنرنمایی
۳۷	..... موسیقی، زبان و سیاست
۳۷	..... جنبش موسیقی تامیل
۴۰	..... موتوتانداوار (قرن هفدهم)
۴۱	..... متن «به تو ایمان آوردم/ اونای نامینن»
۴۲	..... آهنگ «به تو ایمان آوردم/ اونای نامینن»
۴۴	..... روند حرکت گروه در کریتی
۴۶	..... گروه
۴۶	..... سازها
۴۶	..... ویولن (ساز زهی)
۴۹	..... مریدانگام (ساز پوست‌صدا)
۵۰	..... تمبورا (ساز زهی) و شروتی، زمینه‌نوا، و کارکرد آن
۵۱	..... خلاصه
۵۲	..... ۲. مفاهیم کلیدی موسیقی کارناتاک

- تالا: متر و ریتم در موسیقی کارناتاک ۵۲
- پنج خانواده‌ی ریتم و تفکر ریتمیک طبل نواها ۵۳
- حرکات دست و ادای توالی‌های هجایی برای تالاهای رایج ۵۴
- تمرین تالا با سه سرعت ۵۷
- راگا: ملودی در موسیقی کارناتاک ۶۰
- نت‌ها (اسواراها) و نام هجاهای نت‌خوانی ۶۲
- کیراوانی راگا و کاپی راگا: راگا «اقیانوسی بیکران» ۶۳
- آرایه‌بندی (گاماکا) ۶۶
- عبارت (سانکارا یا پرایوگا) ۶۷
- عبارت در کیراوانی راگا و کاپی راگا ۶۸
- کارکرد و نقش اسواراها ۷۱
- آموزش یکپارچه‌ی ملودیک و ریتمیک ۷۱
- خلاصه ۷۵
۳. کنسرت کارناتاک امروز ۷۶
- معرفی قطعه‌ی اصلی کنسرت‌ها ۷۶
- فضای اجرا ۷۶
- کوک ۷۹
- شروع ۸۰
- کریتی به عنوان هسته‌ی اجرایی که به صورت شفاهی منتقل می‌شود ۸۰
- چند راهنمایی در رابطه با اجرا ۸۱
- آهنگسازی و بدیهه‌نوازی: ثبات و سیالیت ۸۱
- کیراوانی راگا آلاپانا ۸۱
- زیبایی‌شناختی و پویایی همراهی ۸۲
- کریتی: بخش محوری ۸۳
- پالای ۸۶
- تکرار پالای و آنوپالای ۸۶
- تکرار چارانام و پالای ۸۶
- نیراوال ۸۷
- اسوارا کالپانا ۸۷

- ۸۷ ..... راه‌های مختلف بدیهه‌سازی: مقایسه‌ی نیراوال و اسوارا کالپانا
- ۹۰ ..... تانی آوارتانام: تک‌نوازی طبل
- ۹۱ ..... خلاصه
۴. بررسی اجرا در بافت اجتماعی و تاریخی جنوب هند
- ۹۲ ..... زنان و موسیقی: دوداسی و اجتماع
- ۹۴ ..... اجرای عمومی زنان در حوالی سال ۱۹۰۰
- ۹۶ ..... گم شدن و احیای اثر یک زن
- ..... «اکنون ما زنان پایگاهی برای آغاز خواندن داریم»؛ جشنواره‌ی بنگلور
- ۹۷ ..... ناگاراتهنامال و تیاگاراچا
- ۹۸ ..... بنگلور ناگاراتهنامال بر روی صحنه
- ۹۹ ..... شرینگارا بهاکتی: عشق به خدا
- ۱۰۲ ..... گوش دادن به موسیقی ضبط‌شده: ظهور ضبط صدا
- ۱۰۳ ..... مردان و موسیقی: از معبد و دربار تا حمایت‌های مردمی و دولتی
- ۱۰۳ ..... اجرای مردان پیش از استعمار انگلیس در جنوب هند
- ۱۰۴ ..... نوازندگان مرد: خادمان موروثی معبد
- ۱۰۶ ..... تی. ان. راجاراتینام پیلائی: «پادشاه ناگاسوارام»
- ۱۰۷ ..... «اگر او این راگا را اجرا نمی‌کرد، شنوندگان راضی نمی‌شدند»
- ۱۰۸ ..... آلاپانا در تودی راگا
- ۱۰۹ ..... دنیای جدید اجرا: سالن‌های کنسرت، رسانه‌ها و شنوندگان محیط شهری
- ۱۱۰ ..... توسعه‌ی رادیو
- ۱۱۱ ..... صنعت ضبط موسیقی: کالاشدگی و مقاومت
- ۱۱۲ ..... «تأثیر اجرا باید به گونه‌ای باشد که شنونده را مسحور کند»
- ..... مردانی که درسرودها و آوازهای خود عواطف و احساسات زنان را بیان می‌کردند
- ۱۱۴ ..... می‌کردند
- ۱۱۹ ..... خاندانی هنرمند و نوازنده
- ۱۱۹ ..... آموزش و فرهنگ‌آموزی دوگانه
- ۱۲۲ ..... «می‌خواهم به این مردان افراطی بی‌محلی کنم»
- ۱۲۴ ..... موسیقی و زنان و مردان امروز
- ۱۲۴ ..... خلاصه: رفتار موسیقایی - اجتماعی قدیمی و جدید

۵. سنت‌های مدرن و منطقه‌ای: آهنگسازی معاصر در جنوب هند و فراتر از آن... ۱۲۶
- ۱۲۶..... موسیقی کرالا.....
- ۱۲۶..... ایداکا، طبل فشاری کرالایی.....
- ۱۲۸..... نمایش - رقص کاتهاکالی.....
- ۱۲۹..... انواع شخصیت، لباس و گریم.....
- ۱۳۱..... تغییرات قرن بیستم.....
- ۱۳۱..... نوازندگان و خوانندگان کاتهاکالی.....
- ۱۳۲..... آوازهای کاتهاکالی: شلوکام و پادام.....
- ۱۳۳..... اجرای پادام نمایش‌نامه‌ی نالا چاریتام.....
- ۱۳۵..... موسیقی سینما در جنوب هند.....
- ۱۳۶..... نمایش شرکتی و سینمای صامت.....
- ۱۳۷..... فیلم‌های ناطق اولیه: «فیلم اسطوره‌ای».....
- ۱۳۸..... فیلم «اجتماعی».....
- ۱۳۸..... صداگذاری آوازاها.....
- ۱۳۹..... جدایی راه سینما از موسیقی کارناتاک.....
- ۱۳۹..... وقتی می‌گویم بیا / «با انالو».....
- ۱۴۰..... همکاری‌های میان‌فرهنگی.....
- ۱۴۱..... «آیا در این جهان رهایی هست / موکشامو گالادا؟».....
- ۱۴۵..... تاتوا: سنت اجرای محلی در ایالت کارناتاکا.....
- ۱۴۶..... فلات دچان: محل تلاقی شمال و جنوب هند.....
- ۱۴۶..... شریف صاحب، آهنگساز کنادا تاتوا.....
- ۱۴۶..... روابط هندوها و مسلمان‌ها در ایالت کارناتاکا.....
- ۱۴۸..... اجرای کاتهای جامعه‌ی کیناری جوگی.....
- ۱۴۹..... «چرا نگرانی / یاکه چیتی؟».....
- ۱۵۲..... حلقه‌ی درویشان.....
- ۱۵۳..... خلاصه.....
- ۱۵۴..... واژه‌نامه.....
- ۱۶۰..... مراجع.....

فصل اول آواز در جنوب هند

شری، گاناناتها سیندهورا وارنا، کارونا ساگارا کاری وادانا
ای پروردگار خدمتگزاران شیوا (گاناناتها یا گانشنا)! سرخ پیکر! دریای مهر!
پیل رخسار!

لامبدارا لاکومی کارا، آمباسوتا آمارا وینوتا، لامبدارا لاکومی کارا
ای پروردگار فربه! دولت بخش! زاده‌ی ایزدبانو (آمبا)! معبود همه‌ی خدایان! ای
پروردگار فربه! ای دولت بخش!

سیدها کارانا گانا سویتا، سیده‌ی وینایاکا ته نامو نامو (لامبدارا...)
خشم تو را فرزندگان (سیدها) فرومی‌نشانند، آنان که به کمال رسیده‌اند؛ ای
کارگشای! به تو تعظیم می‌کنم (ای پروردگار فربه...!)

ساکالا ویدیا آدی پوجیتا، ساروتاما ته نامو نامو (لامبدارا...)
پیش از هر آغازی، تو را نیایش (پوجا) می‌کنند ای برترین خدا! به تو تعظیم
می‌کنم (ای پروردگار فربه...!)

شری گاناناتها، کانادا لانگوآگه اثر پوراندارا داسا (۱۹۸۴-۱۵۶۴)،
نخستین سرودی که طبق آداب و رسوم به هنرجویان موسیقی کارناتاک آموزش داده می‌شود

بهاجان (سرود عبادی)

صبح سرد و ابری یکی از روزهای پایانی آوریل است. از سمت دریاچه‌ی ایری، باد تند و سردی می‌وزد. صدها هندی تبار از سراسر ایالات متحده و کانادا درحالی‌که بر روی دِهوتی‌های نخی نازک و ساری‌های ابریشمی با حاشیه‌های طلایی خود پالتوهای ضخیمی پوشیده‌اند، با عجله وارد سالنی در دانشگاه ایالت کلونلند می‌شوند. این آب و هوا هیچ شباهتی به جنوب هند ندارد. چیزی که این افراد را زیر تازیانه‌های سوزناک

آواز در جنوب هند

شکل ۱-۱ مجسمه‌ی برنزی، گانشا در حال رقص

این باد به اینجا کشانده آرادھانا یا جشنواره‌ی سالانه‌ای است که به افتخار محبوب‌ترین آهنگساز جنوب هند، تیاگاراچا (۱۷۶۷-۱۸۴۷) برگزار می‌شود. این جشن در کلوند - مانند جشن‌هایی که اکنون در بسیاری از شهرهای جهان که جمعیت هندی قابل توجهی دارند برگزار می‌شود - بزرگ‌ترها را به یاد وطن می‌اندازد و کوچک‌ترهایی که دور از موطن اصلی‌شان بزرگ می‌شوند را با آداب و رسوم پدران‌شان آشنا می‌کند. در این جشنواره اجراهای مختلفی برگزار می‌شود؛ از جمله موسیقی شبانه و کنسرت‌های رقص توسط هنرمندان حرفه‌ای و اجراهای کوتاه‌تر توسط هنرجویان جوان‌تر و بزرگسالان غیرحرفه‌ای. هدف این اجراها تجلیل و بزرگداشت موسیقایی آن آهنگساز عالیقدر است. تراک ۱ سی‌دی (دیویشن / داناوا بهانجانا) در افتتاحیه‌ی

LATEST INVENTION!
The only Perfect instrument for culture of
SOUTH INDIAN MUSIC.

"GOLD MEDAL"
HARMONIUM
Style No. 7—3 oct.
single Paris Kasriel reed
Rs. 45

Style No. 8—3 oct.
double Paris Kasriel reed.
Rs. 75

Order with Rs. 10 advance.
*Special Terms—Delivery Free for Full Amount
in Advance.*

NATIONAL HARMONIUM CO.,
8a Lalbazar Street, CALCUTTA.

شکل ۱-۲ آگهی تبلیغاتی هارمونیوم، روزنامه‌ی هندو، چنای (مدرس)، ۲۹ ژانویه ۱۹۳۰

صبح روز شنبه، ۲۲ آوریل ۲۰۰۰، در جشن تیاگارا جای کلوند ضبط شده است. پس از آنکه روحانیان هندوی برهمن مراسم مذهبی خاصی (پوجا) را اجرا کردند، چندین گروه از نوازندگان محلی سرودهایی عبادی خواندند که بهاجان نامیده می‌شود. یکی از گروه‌ها متشکل از هشت خواننده و نوازنده بود و اوشا مورالی آنها را برای جشنواره سازماندهی می‌کرد. دختر جوانی به نام آرتھی نارایانان که نقش رهبری آواز را برعهده داشت در وسط صحنه نشسته بود و سه خواننده در نقش مکمل او را همراهی می‌کردند. این سه خواننده در طول نیمه‌ی دوم آواز، هماهنگ با ریتم آواز کف می‌زدند. پشت سر خواننده‌ها سه طبل نواز نشسته بودند و هماهنگ با ریتم آواز طبل می‌زدند. یکی از آنها ده‌لاک می‌نواخت. ده‌لاک ساز پوست‌صدای دو رویه‌ای است که در بسیاری از سنت‌های موسیقی محلی هند کاربرد دارد. دو طبل نواز دیگر نیز کانجیرا می‌نواختند. کانجیرا ساز کوچک دف‌مانندی است که به بدنه‌ی چوبی آن زنگ‌هایی آویخته شده است. مرد جوانی در کنار خواننده‌ها نشسته بود و ساز کلاویه‌ای قابل حملی می‌نواخت که هارمونیوم نام دارد. این ساز که منشأی اروپایی دارد در هندوستان سیر تاریخی پرفرازونشیبی داشته است.

آواز در جنوب هند

هارمونیوم در جنوب هند: محبوب و منغور. هارمونیوم سازی بادی است که با دم کار می‌کند. این ساز را مبلغان مسیحی در حدود دو قرن پیش به هندوستان آوردند. هارمونیوم که سازی کلاویه‌ای است نمی‌تواند ریزپرده‌ها یا جزئیات ظریف آرایه‌های آوایی هندی را تولید کند و همین مسأله باعث شد بسیاری از افراد آن را درخور موسیقی هندی ندانند. با این حال، هارمونیوم با تمام محدودیت‌هایش از محبوبیت فوق‌العاده‌ای - بخصوص برای همراهی - برخوردار است. امروزه هارمونیوم متداول‌ترین ساز برای همراهی ملودیک در موسیقی هندوستانی شمال هند است و در گروه‌های بهاجان شمال هند نیز بسیار پرطرفدار است. پیش از مبارزه‌های جدی برای ممنوع کردن هارمونیوم از صحنه کنسرت و رادیو در دهه‌ی ۱۹۳۰، این ساز در شرف بدست آوردن محبوبیتی چشم‌گیر در موسیقی هنری کارناتاک نیز بود. در شکل ۱-۲ آگهی تبلیغاتی هارمونیوم نسبتاً گران‌قیمتی را در روزنامه‌ی هندو ملاحظه می‌کنید. توجه داشته باشید که تولیدکننده‌ی این ساز در جنوب هند ساکن نیست و از ساکنان شمال شرقی هند (شهر کلکته) است.

آواز و آوازخوانی. آواز یکی از تجلیات احساسات انسانی است که در آن واژه‌ها و موسیقی در هم می‌آمیزند. فصل اول این کتاب را به دو دلیل به آواز اختصاص داده‌ایم: اول اینکه آواز در بسیاری از فرهنگ‌ها متداول است و یکی از روش‌های اولیه‌ای است که با آن میلیاردها نفر آواها را سازماندهی کرده با دیگران ارتباط موسیقایی برقرار می‌کنند. از همین رو، مطالعه‌ی آواز می‌تواند پلی برای گذشتن از مرزهای میان‌فرهنگی باشد. دوم اینکه در سنت موسیقی کارناتاک جنوب هند، آواها هسته‌ی ساخته‌شده‌ای را به وجود می‌آورند که در اطراف آن انواع مختلفی از بدیهه‌نوازی شکل می‌گیرد. اجرای سازی و آوازی تقریباً همیشه براساس آواز یعنی براساس موسیقی‌ای که در کلام گنجانده شده است صورت می‌گیرد. هنگامی که یکی از کنسرت‌های ویولن یا فلوت جنوب هند را می‌شنوید، می‌توانید مطمئن باشید نوازندگان آن از همان گنجینه‌ی آوازهایی بهره برده‌اند که در کنسرت‌های آوازی شنیده‌اید. هرچند همه‌ی نوازنده‌ها کلمات آوازهایی را که می‌نوازند نمی‌دانند اما بسیاری از نوازندگان آن‌ها را می‌دانند و از این رو نوازندگی به سبک گایاکی «آوازخوانی» از ارزش والایی برخوردار است.

موسیقی جنوب هند

تمرین‌های ۱-۱ تا ۳-۱ بهاجان: «دیوشکن / داناوا بهانجانا» (تراک ۱ سی‌دی)

به این بهاجان گوش دهید و همزمان، از ترجمه و راهنمای شنیداری زیر استفاده کنید. در حین گوش دادن بکوشید واژه‌ها را تلفظ کنید و متن را تا پایان اجرا ادامه دهید. سپس اولین برداشت‌های خود را از اجرا یادداشت کنید. برای مثال به موارد زیر توجه کنید: تکرار خط‌های ملودیک؛ نقاطی که در آن دامنه یا سطح پویایی ملودی افت و خیز می‌کند؛ تغییرات ضرب‌آهنگ یا «سطح انرژی» کلی در طول اجرا؛ کیفیت آواز خوانندگان؛ و نوع سازهایی که می‌شنوید (ساز زهی، پوست‌صدا، ساز بادی، و خودصدا). چهار مصراع بهاجان با حروف «الف» تا «د» نامگذاری شده‌اند تا استفاده از راهنمای شنیداری آسان‌تر شود. هر خط را ابتدا تک‌خوان می‌خواند و سپس هم‌سرایان آن را تکرار می‌کنند. این ساختار «ندا و پاسخ» (ایجاد انرژی از طریق تکرار و گفتگو) در اجراهای بهاجان متداول است. در بخش اول (تمرین ۲-۱) اکثر خط‌ها تکرار می‌شوند.

تمرین ۱-۱ متن و ترجمه

ای دیوشکن! رامای سایه! تیره‌فام! رامای ملیح و مهربان!	(الف) داناوا بهانجانا رامای سایه شیا‌مالا کومالا رام
ای رامای رامای! پیروزمند! رامای سایه! رامای رامای رام!	(ب) هه رامای رامای جایا رامای سایه رامای رامای رام
پسر داساراتها! رامای سایه! دریای مهر! رامای ای خداوندگار و ای نگهدار! رامای سایه! ارامای رامای رام!	(ج) داساراتها ناندا‌انا رامای سایه دایا ساگارا رام (د) هه دینوم که پرابهو رامای سایه رامای رامای رام

تمرین ۲-۱ راهنمای شنیداری، قسمت اول: بخش اول (آهسته)

زمان	دامنه‌ی ملودیک	اجرا	مصراع
۰۰:۰۰		هارمونیم	
۰۰:۰۵	پایین	تک‌خوان می‌خواند	(الف) داناوا بهانجانا رامای سایه شیا‌مالا کومالا رام

مجموعه‌ی موسیقی جهان در آمدی نوآورانه بر موسیقی جهان است که بررسی می‌کند مردم چگونه در زندگی خود به موسیقی معنا می‌بخشند و از آن بهره می‌برند. ویراستاران مجموعه: **بانی سی، وید و پاتریشیا شپهان کمبل**

موسیقی جنوب هند یکی از چند مورد پژوهی است که می‌توان در کنار کتاب موسیقایی بیاندیشیم که جلد محوری **مجموعه‌ی موسیقی جهان** است به آن رجوع کرد. کتاب موسیقایی بیاندیشیم در برگیرنده‌ی موسیقی فرهنگ‌های گوناگون و چارچوبی برای کاوش در فعالیت‌های موسیقایی سراسر دنیا است. این کتاب پستریساز مجموعه‌ای از مورد پژوهی‌هایی است که هر یک بر منطقه‌ی مستقلی از دنیا متمرکزند. هریک از این مورد پژوهی‌ها موسیقی معاصر را مبدأ قرار داده و سنت‌ها و اطلاعات تاریخی را آنجا که به زمان حال مربوط می‌شوند مورد بحث قرار می‌دهد.

موسیقی جنوب هند در آمدی پیراسته و منسجم است بر عرصه‌ی موسیقایی جنوب هند که اجراهای تاریخی و معاصر، تاریخ فرهنگ، جغرافیا و ساختار اجتماعی سنت‌های اجرایی این سرزمین را به خوانندگان معرفی می‌کند. موضوع محوری این کتاب، سنت اجرایی بی‌مانندی به نام موسیقی کارناتاک است که در آن قطعه‌های زیبای موسیقی و انواع مختلفی از بدیبه‌نوازی درهم می‌آمیزند. نویسندگان این کتاب، تی. ویسواناتپان و متیو هارپ آلن، ابتدا دو نوع آواز را با یکدیگر مقایسه می‌کنند که عبارتند از بهاجان (گونه‌ای عبادی یا ساختاری ساده) و کریتی (گونه‌ی کنسرت اولیه). سپس به تحلیل دو عنصر اصلی کنسرت کارناتاک موسوم به *راگا* و *تالا* می‌پردازند و در ادامه، با استفاده از آثار موسیقایی تعدادی از هنرمندان گذشته و چند مورد پژوهی و با تأکید بر جنسیت و طبقه‌ی اجتماعی، سیر تحول موسیقی کارناتاک در خلال قرن بیستم را بررسی می‌نمایند. در فصل پایانی نیز پا را فراتر از موسیقی کارناتاک می‌زنند و به ابعاد دیگری از فضای موسیقایی غنی جنوب هند می‌پردازند که از آن جمله می‌توان به موارد زیر اشاره کرد: نمایش - موسیقی محبوب و پررونقی که ریشه در موسیقی سینما دارد، سنت‌های منطقه‌ای آیینی و غیر آیینی که اکثراً حاوی عناصری از رقص و نمایش هستند، و موسیقی معاصر.

موسیقی جنوب هند علاوه بر آنکه دارای تمرین‌های شنیداری متعددی است، حاوی یک سی‌دی هشتاد دقیقه‌ای است که نمونه‌هایی از موسیقی‌های مورد بحث در این کتاب را در برمی‌گیرد. این سی‌دی حاوی ضبط کامل و بی‌وقفه‌ی اجرای یک کریتی است که نشان می‌دهد نوازندگان کارناتاک چگونه عناصری از قطعه‌های موسیقی را با عناصری از بدیبه‌نوازی تلفیق می‌کنند تا اجرایی میسوپ و تودرتو خلق کنند.